

Klima- og miljødepartementet

Til:

Klima- og miljøminister Tore O. Sandvik

Øvrig politisk ledelse

Dato: 19. desember 2024

Innspill til statsbudsjettet 2026 – RIFs prioriteringer

Rådgivende Ingeniørers Forening (RIF) er bransjeforeningen for de rådgivende ingeniørfirmaene i Norge, med over 15 000 ansatte fordelt på mer enn 500 kontoret i hele landet.

Våre medlemmer er ekspertene som planlegger, utreder og utvikler alt fra bygninger og veier til energi, vann og avløp. De sørger for at det vi bygger, holder høy kvalitet, tåler fremtidens klimautfordringer og behov, og at vi bygger så miljøvennlig som mulig. Samtidig handler det om å få mest mulig igjen for hver skattekrone. Vår kompetanse er derfor avgjørende for å forme morgendagens Norge på en bærekraftig måte.

Med dette som utgangspunkt ønsker RIF å trekke fremme våre innspill Klima- og miljødepartementets arbeid med statsbudsjettet for 2026.

1. Økt satsing på klimatilpasning og forebygging

Klimaendringene treffer Norge hardt med stadig mer ekstremvær, som flom, skred og ødeleggende nedbør. Dette påvirker både lokalsamfunn, kritisk infrastruktur og hverdagen til folk flest. Klimatilpasning handler ikke bare om å reagere når katastrofen inntreffer – det handler om å forebygge og bygge samfunn som tåler fremtidens utfordringer.

Både Riksrevisjonen, Gjerdrumutvalget og Totalberedskapskommisjonen har alle understreket behovet for økt innsats i klimatilpasning og forebygging av naturskader. Likevel er budsjettene til nødvendige tiltak langt unna behovet, både for kommunens arbeid og i NVE.

Norges framtidige beredskap og sikkerhet avhenger av at vi tar grep nå, både nasjonalt og lokalt. Ekstremværet som vi har sett de siste årene, krever betydelig større investeringer både til kartlegging og sikringstiltak, kompetanseutvikling, teknologi og oppgradering av bygg og infrastruktur enn det budsjettene så langt har gitt rom for.

Vann og avløp – kritisk infrastruktur som må prioriteres

En særlig sårbar del av infrastrukturen er vann- og avløpssystemene. Forfallet har nådd et krisenivå med et samlet oppgraderingsbehov på 250 milliarder kroner. Klimaendringer forverrer dessuten situasjonen, med mer flom og overvann som skaper store utfordringer for både kommuner og innbyggere.

Kommunene har i mange år prøvd å holde gebyrene nede, men uten nødvendige tiltak vil folk flest oppleve kraftige økninger i kommunale avgifter. Å redusere momsen på vann- og avløpsgebyrer til 15 prosent er et fornuftig grep, men langt fra tilstrekkelig til å løse de grunnleggende problemene.

Mulighetsstudien for vann- og avløpssektoren, som ble laget for regjeringen i 2022, viser at bedre samarbeid og mer systematisk styring kan redusere kostnadene betraktelig. Et godt eksempel på dette er Grenland, der Skien, Porsgrunn og Bamble [vurderer å bygge et felles renseanlegg](#) for sine 100 000 innbyggere. Dette vil koste langt mindre enn om hver kommune skulle bygge sitt eget.

Små kommuner har ofte større utfordringer med vann- og avløpstjenester enn større kommuner, samtidig som gebyrene er høyere. Årsaken er tydelig: Vi har for mange små og ineffektive enheter. I Norge forsyner hver enhet i snitt 15 000 personer, mens tallet i Sverige er 50 000. Det er ikke bærekraftig. Erfaringene fra Grenland viser at større enheter kan levere bedre tjenester til lavere kostnader – noe både innbyggerne og samfunnet vil tjene på.

Regjeringen må derfor stille tydeligere krav til samarbeid, kombinert med økonomiske insentiver som belønner kommuner som går sammen. Dette handler ikke bare om lavere gebyrer, men også om å bygge et mer robust vann- og avløpssystem som sikrer stabil tilgang på rent vann og trygge avløpsløsninger i fremtiden.

Konkrete tiltak i 2026-budsjettet

1. Øke bevilgningene til NVEs arbeid med flom- og skredforebygging til minst 1,5 milliarder kroner årlig, i tråd med Gjerdrumutvalgets anbefalinger.
2. Forsterk kommunenes arbeid med klimatilpasning, inkludert styrking av Klimasatsordningen og nye tilskudd til klimatilpasningstiltak.
3. Støtt kommunenes arbeid med å redusere etterslepet på rehabilitering og bygging av vann- og avløpsløsninger gjennom statlige tilskudd som investeringstilskudd og rentekompensasjon. Still samtidig krav om interkommunalt samarbeid for å kutte kostnader og bruke ressursene mer effektivt, i tråd med anbefalingene i Mulighetsstudien for VA-sektoren.

1. Oppgradering og energieffektivisering av offentlige bygg

Offentlige bygg som skoler, sykehus og universiteter er sentrale for hverdagen til folk over hele landet. Men mange av disse byggene har et betydelig vedlikeholdsetterslep som både øker driftskostnadene og skaper et dårligere inneklima. Dette er ikke bare en økonomisk utfordring – det handler om å sikre funksjonelle bygg og kutte unødvendig energibruk.

Offentlige bygg står for en betydelig del av Norges energibruk. Ved å oppgradere gamle bygg med moderne ventilasjon, isolasjon og energisystemer kan vi kutte utslipp, redusere strømregningen og skape bedre arbeids- og læringsmiljøer.

En rapport fra Thema Consulting viser at Norge kan stå overfor et kraftunderskudd på 24 TWh i 2030 – nesten en femtedel av dagens totale kraftproduksjon. Uten tiltak vil dette kraftgapet vokse, med alvorlige konsekvenser for industri, arbeidsplasser og for alle som er avhengige av strøm til en rimelig pris. Rapporten peker også på at energieffektivisering av bygg kan redusere energiforbruket med opptil 15 TWh innen 2035. Dette gjelder spesielt for de 28 millioner kvadratmeterne med kommunale bygg som trenger oppgradering. Her ligger det store muligheter for å gjøre en positiv innsats for miljøet, forbedre tilstanden på byggene og redusere kostnader.

Vedlikeholdsetterslepet er kritisk

Vi vet at mange kommunale bygg er i for dårlig stand, som Rådgivende Ingeniørers Forening (RIF) dokumenterte grundig i *State of the Nation*-rapporten fra 2021. Vedlikeholdsetterslepet har nå nådd 160 milliarder kroner, og den siste RIF-rapporten fra 2023 om kommunale bygg gir liten grunn til optimisme. Syv av ti kommuner har liten tro på at de vil klare å redusere etterslepet de neste fem årene. Mangel på kompetanse, ressurser og systemer gjør det vanskelig å møte krav til inneklima, universell utforming og energibruk.

Selv om nye bygg blir stadig mer energieffektive, utgjør eksisterende bygg størstedelen av bygningsmassen og vil fortsatt være i bruk i 2050. Dette gir et enormt klimapotensial, og rapportene fra Thema Consulting og RIF understreker både utfordringene og de store mulighetene for energisparing i offentlige bygg. Men det krever målrettet innsats og finansiering.

Konkrete tiltak i 2026-budsjettet

- Øk og utvid støtteordningene for oppgradering og energieffektivisering av kommunale bygg, med minst 1 milliard kroner ekstra til energitiltak i kommunale bygg (kap. 1825, post 60 i Energidepartementets budsjett).
- Styrk tilskuddet til Enova (kap. 1825, post 50 i Energidepartementets budsjett) med minimum 500 millioner kroner for å øke støtten til prosjekter innen energieffektivisering av yrkesbygg.
- Styrk kommuneøkonomien betydelig utover utgiftsøkninger til demografi og pensjon, slik at kommunene får nødvendige ressurser og kompetanse til å vedlikeholde bygg, gjennomføre oppgraderinger og gjøre dem mer energieffektive.